

ДІЯЛЬНІСТЬ ОПОЗИЦІЙНИХ ДО РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ НА ХАРКІВЩИНІ В 60-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Лакно Олександр Петрович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри всесвітньої історії та
методики викладання історії
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка, Україна

У 1960 році серед Євангельських християн-баптистів виникає рух, спрямований на опозицію до заходів центрального органу церкви – Всесоюзної Ради Євангельських християн-баптистів (ВР ЄХБ) та радянських органів влади у релігійній сфері [1, с. 142]. Ця внутрішня церковна течія набула всесоюзного розмаху, отримавши багатьох послідовників і серед віруючих Харківщини. Тут утворюється досить потужна організація прибічників «духовного пробудження» церкви ЄХБ. Спочатку вони підтримують т.зв. «Ініціативну групу» по скликанню всецерковного з'їзду (із травня 1960 року), потім із 1962 року – Оргкомітет по скликанню всесоюзного з'їзду ЄХБ (реорганізована «група»), а через три роки нове релігійне об'єднання віруючих євангельсько-баптистського віросповідання – Спільку Церков ЄХБ (СЦ ЄХБ) [6, арк. 15]. З 1965 року СЦ ЄХБ почала претендувати на звання оновленої, «чистої» церкви віруючих євангельсько-баптистського спрямування.

Чисельність прихильників Ради Церков ЄХБ (РЦ ЄХБ), керівного органу СЦ ЄХБ, на Харківщині постійно збільшувалася з року в рік. Так, зокрема, уповноважений Ради у справах релігійних культів (РСРК) при Харківському облвиконкомі П.Славнов у своїй інформаційній записці, керуючись лише даними про кількість підписів під заявами на ім'я уряду про дозвіл провести з'їзд ЄХБ (який не проводився з 1926 року), робить висновок про чисельність т.зв. «розкольників» (так називали органи влади прибічників майбутньої РЦ ЄХБ) на території Харківської області: у 1961 році – 60-80 чоловік, 1962 році – 130-150 чоловік, а в 1963 році – 335 чоловік [4, арк. 143].

Уже на початку 1964 року у самому лише м. Чугуєві та навколишніх селах нараховувалося більше 100 чоловік прихильників РЦ ЄХБ [4, арк. 138].

Керівництво цими групами «крючковців» (така назва утвердилася за ім'ям керівника Оргкомітету й РЦ ЄХБ Г.Крюčkова) у Харківській області здійснювали В.Забава, Б.Здоровець, П.Зінченко, О.Ляшенко, В.Ястребов, Н.Ястребова [5, арк. 185-186].

Діяльність віруючих, т.зв. «розкольників», одразу ж викликала рішучу протидію з боку радянських адміністративних органів. Лише за три перші роки активної т.зв. «розкольніцької» роботи в Харківській області було притягнуто до кримінальної відповідальності 25 чоловік, із них 19 – прихильників

Оргкомітету ЄХБ. Серед цих віруючих лише в Дергачівському районі було засуджено 8 чоловік [4, арк. 205]. З часом три справи було відмінено вищими судовими інстанціями за протестами прокуратури УРСР і СРСР через відсутність складу злочину після тривалого часу відбування покарання.

Цікавими були окремі пункти звинувачення. Так, у вироку народного суду від 26 вересня 1963 року відносно віруючих ЄХБ В.Ястребова та А.Коробко говорилося: «...Реакційний характер діяльності нелегальної групи розкольників, організованої підсудним Ястребовим полягав у тому, що вона виявляла незадоволення діючими положеннями про ВР ЄХБ, а також діяльністю її виконавчого органу. Ця група виступала проти тих норм поведінки, які спрямовані на запровадження культурних навичок віруючим» [4, арк. 206]. Як видно, по суті суд став на захист релігійного центру та його статуту.

Досить часто органи влади були обурені тим фактом, що «ініціативники» називали себе «ленінцями», а працівників державного апарату та партії – відступниками від ленінських ідей з питання свободи віросповідання [5, арк.182].

Поширеним у 60-х роках ХХ століття стало надсилання заяв протесту від віруючих громад СЦ ЄХБ на ім'я керівників уряду та Президії Верховної Ради СРСР. Активним був цей процес і серед віруючих ЄХБ Харківської області [2, арк. 51; 3, арк. 184]. Автори цих заяв вимагали:

а) прийому на переговори з керівниками уряду представників Оргкомітету П.Зінченка та Г.Вінса;

б) розгляд на переговорах питання «про фактичне становище церкви ЄХБ в СРСР»;

в) звільнення в'язнів-віруючих ЄХБ, засуджених за радянським законодавством про релігійні культу;

г) дозвіл на проведення всесоюзного з'їзду ЄХБ під керівництвом Оргкомітету тощо.

Оскільки всі ці вимоги йшли в розріз із діяльністю органів влади, то виконаними вони не були.

Отже, 60-ті роки ХХ століття стали знаковими для подальшого розвитку євангельсько-баптистського руху в Радянському Союзі загалом і в Україні зокрема. Проявилось це в відокремленні частини віруючих від офіційного релігійного центру ВР ЄХБ та створенні окремого релігійного об'єднання, а з часом – нової церкви – Спільки Церков Євангельських християн-баптистів.

Ці події не оминули й Харківщину, де рух за «пробудження» церкви набув значного розмаху, став навіть показовим для інших областей, котрий аж до 1991 року все більше набирал обертів, змінюючи різноманітні форми та методи боротьби за права віруючих у СРСР.

Список літератури

1. Алексеева Л.М. История инакомыслия в СССР. Новейший период. Вильнюс-М.: Весть, 1992. 352 с.
2. Державний архів Російської Федерації (ДАРФ). Ф. Р-6991, оп. 4, спр. 124.
3. Там само. Спр. 142.

4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ України). Ф. 4648, оп. 4, спр. 363.
5. Там само. Спр. 375.
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦЦАГО України). Ф. 1, оп. 25, спр. 185.